

Рисунок 2. Динаміка виходу крупи та крупності ядра сортів гречки середнє за 2019–2023 рр.

степ низька (<20,5%). За показником крупність ядра в більшості маємо середні значення (32,1–55,4%), лише у 2019–2020 рр. в зоні Лісостепу низькі (<32,1%) та у 2023 р. в зоні Полісся високі (>55,5%). Вихід крупи середній (71,1–74,9%) та

високий (>75,0%). Високий у 2019 р. в зоні Лісостепу та у 2023 році в обох ґрунтово-кліматичних зонах.

Ключові слова: гречка їстівна; вміст білка; пшівковість; вихід крупи; крупність ядра.

УДК 633.11

ТОЦЬКИЙ В. М.*, ГЛУЩЕНКО Л. Д.

Полтавська державна сільськогосподарська дослідна станція ім. М. І. Вавилова ІС і АПВ НААН, вул. Шведська, 86, м. Полтава, Україна

*email: totskiyvictor@ukr.net

УРОЖАЙНІСТЬ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ ЗАЛЕЖНО ВІД СОРТОВОГО СКЛАДУ ЗА РІЗНИХ ПОГОДНИХ УМОВ

Пшениця – це основний хлібний злак, який посідає друге місце у світі серед зернових культур. В середньому врожайність зерна у світі становить приблизно 3,6 т/га, у Європі – 5,6 т/га. Середня врожайність пшениці в Україні за останні роки знаходиться на рівні 4,0 т/га, що суттєво відстає від європейського рівня. Підвищення врожайності зерна значною мірою залежить від підбору сортів для вирощування. Серед основних важливих ознак сортів пшениці озимої значне місце посідає їхня пристосованість до несприятливих абіотичних чинників, у тому числі до змін у кліматі.

Тому метою наших досліджень було проведення порівняльної оцінки різних сортів з визначення їх урожайності та адаптивності до наших умов.

Дослідження проводили протягом 2023–2024 рр. на Полтавській державній с.-г. дослідній станції ім. М. І. Вавилова. Предметом дослідження були сорти пшениці озимої різних селекційних установ (Полтавський державний аграрний університет, Інститут рослинництва ім. В. Я. Юр'єва, ННЦ «Інститут землеробства», Селекційно-генетичний інститут НЦНС НААН).

Технологія вирощування зернових культур у досліді загальноприйнята для ґрунтово-кліматичної зони. Попередник – зернобобові культури. Клімат Полтавської області помірно-континентальний з нестійким зволоженням, холодною зимою і жарким, часто сухим літом. Середньо-

багаторічна температура повітря становить 8,0°C, кількість опадів – 519 мм. Погодні умови в роки проведення досліджень відрізнялися, як від середньобагаторічних даних, так і між собою. Сума опадів за період с/г 2023 року склала 758,2 мм, а середня температура повітря – 10,3°C, у 2024 році – 457,5 мм і 11,8°C, відповідно.

За результатами двохрічних досліджень на урожайність пшениці озимої впливали як погодні умови випробувальних років, так і сортовий склад, його походження. Залежно від даних факторів показники врожайності пшениці озимої змінювалися від 4,30 т/га до 10,74 т/га. В групі сортів Полтавського державного аграрного університету середня врожайність склала 6,85 т/га. Найбільш вагомим результатом серед сортів ПДАУ досягли 'Диканька', 'Соната полтавська', 'Кармелюк', 'Магдалинівка'. В середньому за два роки випробувань врожайність їх знаходилася на рівні 7,91 т/га, 7,62 т/га, 7,37 т/га, 7,10 т/га, відповідно. Однак, якщо аналізувати показники врожайності за роками досліджень, то спостерігається суттєва різниця між ними. Так, у більш сприятливих умовах 2023 року вищевказані сорти мали врожайність 10,74 т/га, 9,59 т/га, 9,61 т/га, 8,30 т/га. Також можна відзначити у цьому році сорти 'Ташань', 'Радивонівка' з урожайністю 9,03 т/га і 8,26 т/га. Зовсім по іншому сорти відреагували на погодні умови 2024 року. Практично всі сорти показали

значно меншу врожайність, яка в середньому у групі становила 5,32 т/га, що порівняно з попереднім роком менше на 3,05 т/га (табл. 1).

Таблиця 1
Урожайність сортів пшениці озимої різних селекційних установ (середнє 2023–2024 рр.)

Назва селекційної установи	урожайність, т/га		
	2023 р.	2024 р.	середнє
Полтавський державний аграрний університет	8,37	5,32	6,85
Інститут рослинництва ім. В. Я. Юр'єва НААН	7,91	5,74	6,82
ННЦ «Інститут землеробства» НААН	7,43	5,82	6,63
Селекційно-генетичний інститут НЦНС НААН	7,54	6,14	6,84

Схожа ситуація спостерігалася і за сортами інших наукових установ. У групі сортів Інституту рослинництва ім. В. Я. Юр'єва НААН різниця в урожайності між роками склала в середньому 2,17 т/га. Найбільшу врожайність за два роки сформували сорти 'Мазурок' (7,61 т/га), 'Гайок' (7,15 т/га), 'Диво' (7,05 т/га), 'Метелиця' (6,94 т/га). В умовах 2023 року їх врожайність становила 8,61 т/га, 8,06 т/га, 8,98 т/га, 8,43 т/га, відповідно. За несприятливих погодних умов 2024 року добре себе проявили сорти 'Принада' (6,66 т/га), 'Мазурок' (6,60 т/га), 'Проня' (6,60 т/га), 'Гайок' (6,23 т/га). Середня урожайність сортів ННЦ «Інститут землеробства» НААН за два роки була на рівні 6,63 т/га. Добру врожайність показали 'Краєвид', 'Кесарія', 'Водограй' з урожайністю 7,86 т/га, 7,61 т/га, 7,24 т/га. А в умовах 2023 року сорти

'Краєвид', 'Кесарія', а також 'Аналог' мали урожайність на рівні 9,06 т/га, 8,86 т/га, 8,13 т/га. Щодо сорту 'Водограй', то він виявився більш пластичнішим до умов вирощування. Різниця між роками склала всього 0,14 т/га. Хорошу адаптивність до умов вирощування нашого регіону проявили сорти селекції Селекційно-генетичного інституту НЦНС НААН. Особливо це спостерігалось за складних погодних умов 2024 року. Порівняно із сортами вищезгаданих установ, середня урожайність сортів СГІ у групі була більшою на 0,32–0,82 т/га і склала 6,14 т/га. В середньому за два роки найбільшу врожайність сформували сорти пшениці озимої 'Дачнянка' (7,68 т/га), 'Покровська' (7,58 т/га), 'Основа одеська' (7,15 т/га), 'Пейзаж' (7,08 т/га). Слід відмітити, що у 2023 році урожайність даних сортів становила 8,46 т/га, 8,29 т/га, 7,46 т/га, 8,49 т/га, відповідно. Також висока врожайність була отримана в сортів 'Довіра одеська' (8,27 т/га), 'Мудрість одеська' (7,54 т/га). Разом з тим хочеться відмітити сорт 'Катруся одеська', який виявився більш пластичним до умов вирощування, а у 2024 році сформував найбільшу врожайність у досліді – 6,89 т/га.

За результатами досліджень була виявлена адаптивність сортів пшениці озимої різних наукових установ до кліматичних умов нашого регіону. Більшість сортів, які досліджувалися, суттєво реагували на погодні умови і сформували найбільшу врожайність у 2023 році. Окремі сорти, такі як, 'Водограй', 'Катруся одеська' були більш пластичними до погодних умов.

Ключові слова: пшениця озима, сорт, урожайність, погодні умови.